

Ушкальов В. В.

МІСЦЕ РЕФЛЕКСІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЕКОНОМІСТІВ ТА МЕНЕДЖЕРІВ

Розвиток соціально-економічних процесів в країні та світі з року в рік стає все більш динамічним. Це обумовлює актуальність пошуку чинників, що спроможні впливати на результативність економіки та забезпечувати її високу ефективність в суспільному виробництві. Останнє вбачається можливим, перш за все, шляхом підвищення уваги до людського чинника, зростанням професіоналізму, професійної майстерності та конкурентоспроможності фахівців у сфері економіки. З огляду на це є актуальним пошук нових підходів до формування їх професійної самосвідомості та збагачення новими концептами їх мисленнєвої діяльності.

Вплив суб'єктивного фактора, соціально-економічних та соціально-психологічних чинників на забезпечення конкурентоспроможності персоналу підприємств досліджували Г. Бекер, Д. Канеман, Г. Саймон, Г. Хемел, К. Прахалад, Р. Сайерт, Т. Пітер, В. Геєць, О. Амоша [1]. Втім, пояснюючи окремі аспекти людської трудової чи економічної поведінки, більшість з них залишали поза увагою питання рефлексії в процесі формування особистості фахівця у сфері економіки. Отже, доцільно визначити місце цього явища в освітньому контексті та професійному становленні фахівців.

Національна рамка кваліфікації виокремлює дві групи особистісних компетентностей, що в найбільшій мірі зумовлюють професійну успішність: автономність і відповідальність – як здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності; комунікація – як взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності [2].

До основних проблем формування особистісних компетентностей слід віднести:

невизначеність та відносність структури компетентностей;
труднощі діагностики;
імовірнісний характер механізму формування;
ситуативно обумовлений характер прояву;
традиційна пріоритетність освітніх заходів над виховними у
роботі викладацького складу.

Незважаючи на існуючі відмінності у трактуванні поняття особистісна компетентність, можна виокремити спільне, що є сутністю даного явища: це інтериоризовані знання та уміння суспільної взаємодії й самоорганізації, які забезпечують успішність у різних видах суспільної діяльності та соціальної взаємодії, а отже – саме рефлексія ключових елементів формування компетентності може забезпечити високу якість в цьому процесі.

Головним об'єктом впливу в процесі виховання та джерелом енергії для подальшого особистісного розвитку виступає самосвідомість. Традиційно її розглядають за трирівневою структурою: когнітивний компонент, основу якого складає самопізнання; афективний компонент, в основі якого знаходиться ставлення до самого себе; поведінковий компонент, що характеризується процесом саморегуляції [3]. Саме через проходження та рефлексію зазначених трьох рівнів досягається соціалізація набутого досвіду, вироблення нових особистісних утворень, зокрема, особистісних компетентностей.

Формування та розвиток особистісних компетентностей студентів можуть бути представлені як послідовність інформаційних та емоційно-мотиваційних впливів, опосередкованих створенням відповідного проблемно-розвиваючого контексту і системи рефлексії діяльності. Узагальнюючи існуючі теоретичні підходи, що склалися в теорії та практиці виховання, можна запропонувати наступну структуру компонент щодо формування особистісних компетентностей студентів в процесі навчання у вузі під час вивчення навчальних дисциплін (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Структурні компоненти системи формування особистісних компетентностей студентів, що мають підлягати рефлексії

Компонент	Зміст компоненту
1. Цільовий	формування знань про цілі застосування особистісної компетентності
2. Оцінний	формування знань про переваги, що надає особистісна компетентність у професійній діяльності
3. Ціннісно-мотиваційний	визначення особистісного значення компетентності та її місця в структурі цінностей студента
4. Інформаційний	формування знань про можливі способи реалізації компетентної поведінки та умінь їх здійснення
5. Інструментально-оцінний	формування знань про критерії оцінки ситуації, що використовуються для вибору варіантів компетентної поведінки
6. Контекстно-формуєчий	створення динамічного контексту, що передбачає здійснення вибору за критеріями компетентної поведінки, та систематичне його ускладнення
7. Корекційний та ресурсно-підтримуючий	визначення ресурсів що необхідні для подолання наявних прогалин у прояві компетентної поведінки

Таким чином, системне відтворення та рефлексія зазначених компонент в освітньому процесі мають забезпечити зростання рівня професійної самосвідомості випускників вузів.

Література:

1. Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т. / сопред. научн.-ред. совета Г. Г. Фетисов, А. Г. Худокормов. – Т. V. В 2 кн.: Всемирное признание. Лекции нобелевских лауреатов / отв. ред. Г. Г. Фетисов. Кн. 2. – М.: Мысль, 2005. – 813 с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341 // Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 101. – С. 15.

3. Митина Л. М. Психология развития конкурентоспособной личности / Л. М. Митина. – М. ; Воронеж: Изд. НПО «МОДЭК», 2002. – 400 с.